

IX.BÖLÜM

KANAÂT VE TUTUMLAR

Baron ve Byrne 'a göre tutumlar, oldukça organize olmuş uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimleridir. Bu eğilimler diğer insanları, grupları, fikirleri, ülkenin diğer yörelerini ya da nesnelere konu ediniz. (Cüceloğlu, 2002 : 521) Tutumlar duygu, düşünce ve davranış biçimlerini içerirler. Davranışların değişimi ancak belirli özelliklere sahip iletişim durumlarında gerçekleşir. İletişimde bulunan kişi yüksek inanırlılığa ve çekici bir kişiliğe sahipse, konu üzerinde söylenen sözler dinleyenin tutumundan büyük farklar göstermiyorsa ve bu iletişim sık sık tekrarlanıyorsa tutumda değişiklik meydana gelir. (Cüceloğlu, 2002 : 557) Tutum değiştirmenin en sık kullanılan yöntemi sözlü iletişimidir. (Cüceloğlu, 2002 : 522)

Davranış bireyin daha önceki tutumundan farklıysa, birey bilişsel çelişkiye düşer, bilişsel çelişkiden kurtulmak için birey eski tutumunu yeni davranışa uyacak şekilde değiştirir. (Cüceloğlu, 2002 : 557)

Şimdi konuşulanların davranışlarına bakarak kanaat ve tutumlarına bir göz atalım.

SİGARA VE İÇKİYE OLAN YAKLAŞIM

a-Sigara içme durumu

Yarısından fazlası sigara içer. Dörtte biri daha önceden sigara içerlerken sigarayı bırakmış olanlardır. Hayatları boyunca hiç sigara içmemiş olanlar sadece %27'lik grubu oluşturur. Yani sigarayı en azından hayatlarının bir dönemine sokmuş olan kesim, %73 gibi önemli bir nüfus grubudur.

Sigarayı bırakanların çoğu, toprağı az olanlardan oluşur. Şu anda içenlerin sigaraya başlama yaşının ortalaması yaklaşık 15'dir. (14,7) Toprağı çok olanlar, sigaraya daha geç yaşta başlamışlardır.

Sigara içenler, ortalama 1 nedenden sigaraya başlamışlardır. Başlama nedenleri olarak verdikleri cevaplar; sıkıntı-üzüntü, merak, özentî, arkadaş çevresi ve cahillik-çocukluktur. Sıkıntı-üzüntü bu nedenler arasında en fazla gösterilendir. Özellikle toprağı çok olanlarda biraz daha fazla etkin olması 'Paran var mı derdin var' atasözünü akla getirir.

Sigara içmeye toprağı çok olanlardan oldukça erken yaşlar olan 7-8 yaşlarında ve geç kabul edilebilecek olan 31 yaşında başlayan toplam 3 kişi vardır. 7 ve 8 yaşlarında başlayanlar merak ve özentî, 31 yaşında başlayan ise sıkıntı ve üzüntü nedenlerinden sigara ile tanışmıştır. (Tablo F 1-2)

Genelde aynı markalar tercih edilir. 2 marka tercih ettiğini söyleyenler ise her iki markadan hangisini bulurlarsa onu içerler. Marka sayısı kısmında yer alan diğer cevabı, konuşulan içtiğı sigara markasına 'fark etmez' cevabı verdiği için konulmuştur.

Tercih edilen markalar; Maltepe, Samsun, 2000, Viceroy, Vigor, Bond ve diğerleridir. Toprağı çok olanların belirli sigara markalarında daha ısrarcı oldukları görülür. Bu markalar arasında en çok popüler olan Maltepe sigarasıdır. Maltepe sigarasını daha çok toprağı çok olanların tercih ettiğı dikkate değerdir. Diğer markalar içerisinde en dikkat çeken Malboro sigarasıdır. Bu sigarayı içen kişi, toprağı az olan konuşulanlar arasında yer alır ve köylülerin ifade ettiğine göre aslında iyi kazanan ancak eline geçen parayı har vurup harman savuranlardandır. Ondan her bahsedildiğinde içtiğı sigara markasını da işaret etmişlerdir. (Tablo F-3)

Günlük içilen sigara miktarı ortalama 20 (20,2) adet yani 1 pakettir. Toprağı az olan ve toprağı çok olanlarda bu miktar yaklaşık aynıdır. 3 kişi, günde içtikleri sigara miktarının belli olmadığını söyledikleri için diğer kısmına alınmışlardır. (Tablo F-4)

Küçüklerin büyüklerin yanında sigara içmesine olan yaklaşımla ilgili ortalama 1 cevap (1,1) verilmiştir, alınan cevaplar ise kızar-hoşlanmaz (%47), kızmaz-hoş görür (%22), saygısızlık olarak görür (13), sağlığa zararlıdır (10), saygısızlık olarak görmez (%04) vb. cevaplar şeklindedir. Konuşulanların yarısından fazlası ya kızar, hoş karşılamaz ya da saygısızlık olarak görür. Bu sonuçlar, sigaranın zararları konusunda ne kadar bilinçsiz olduğuna ve halâ saygısızlık olarak görmek gibi geleneksel değerlerin yerini nasıl ısrarla koruduğuna güzel bir örnektir. (Tablo F-5)

Bu veriler sigara gibi hiçbir yararı olmayan bir unsurun sırf sigara içmenin nasıl bir duygu olduğuna olan merak ve içenlere duyulan özeni ile ilkokul çağındaki çocukların hayatlarını nasıl acımasızca karartma tehlikesi taşıdığını gösterir. Buna karşılık yetişkin bir insanın sıkıntılarını ve üzüntülerini hafifletmek için aradığı psikolojik rahatlamayı sigara ile sağlayacağına olan inancı sigaraya başlamayı fitiller. Üstelik günlük içilen sigara miktarının ortalama 1 paket olması dehşet vericidir. Sigara, tüm insanlık için ciddi bir sorun olmakta ısrarlı görünür.

Göç etme oranı arttıkça sigaraya başlama yaşı düşer. Bu da göçün negatif etkisidir. Sigara içme nedenlerinin çoğunun sıkıntı-üzüntü olduğundan hareketle, göç edenlerin kente uyum sağlarken güçlük çektikleri, bu adaptasyon sürecinde

b-İçki içme durumu

Konuşulanların yaklaşık dörtte biri içki içer. İçkiye, sigaraya olduğu kadar bağımlılık olmadığı görülür. Ancak bırakanlarla birlikte içkiyi en azından denemiş olanların oranı %59'luk önemli bir gruptur. İçki içenlerden kastedilen ayda yılda bir kez, köylülerin tâbiriyle 'düğünlerde, bayramlarda' dır. Ancak haftada bir kez içtiğini söyleyenlerin oranı küçük de olsa (%08) sağlık açısından düşünüldüğünde önemlidir. (Tablo F-6)

Tercih ettikleri içki tür sayısı ortalama 1 (1,4) ' dir. Toprağı çok olanlarda bu oran, daha fazladır. İçki türleri ise en yüksek oranlar bira ve rakıya ait olmak üzere şarap, viski, votka vb.dir. (Tablo F-7)

Ancak katıldığım bir düğünde gördüğüm kadarıyla erkeklerin çoğu eşlerinden ayrı oturdukları bir yerde ve onların itirazlarına rağmen neredeyse sarhoş olana dek oldukça fazla miktarda rakı ve bira tüketmişlerdi. Ancak birkaç tanesinin sarhoş olduğunu gördükten sonra söylediklerinden daha fazla içkiye yakın olduklarını düşünüyorum. Sigaranın içkiye oranla daha fazla yadırganmayan bir üstünlüğü vardı. Oysa köylülere göre içki içmek, her şeyden önce dinen haramdı ve dinin vecibelerini yerine getirmek gerekiyordu. Buradan hareketle dinin sağlıktan daha baskın bir üstünlüğü olduğunu söyleyebilirim.

İLETİŞİM ARAÇLARINI KULLANMA VE SOSYA-KÜLTÜREL AKTİVİTELERE KATILIM

Şans oyununu ve kahveye gitmeyi bu kategoride değerlendirmek doğru olmayabilir. Ancak konuşulanların en büyük eğlence olarak gördükleri bu aktivitelere, birbirleriyle ve farklı kişilerle sosyal ilişki kurmalarına vesile olduğu dikkate alındığında burada yer vermek yerinde olacaktır.

a-Şans oyunu oynama

Konuşulanların büyük bir kısmı şans oyunu oynamaz. Oynayanların çoğunu ise toprağı az olanlar oluşturur. (Tablo F-8) Bu durum, toprağı az olanların ekonomik durumu daha kötü olanları temsil etmelerine dayanılarak, bu grubun şans oyunlarından daha fazla medet umduğuna bağlanabilir.

b-Gazete okuma ve satın alma

Yarısından fazlası gazete okur. Toprağı çok olanların daha fazla gazete okuma oranına sahip olduğu görülür. (Tablo F-9)

Gazete okuyanların büyük bir kısmı gazete satın almaz. Gazete alanlar, ortalama 2 tür (1,9) gazete alır. Satın aldıkları gazeteler; Gözcü, Milliyet, Akşam, Sabah, Hürriyet, Türkiye, Vatan, Zaman, Spor gazeteleri vb.dir. Bunlar arasında ağırlığı Gözcü ve Milliyet alır. (Tablo F-10)

Buradan ellerine geçtikçe gazete okudukları, almak için özel çaba sarf etmedikleri söylenebilir.

c-Televizyon izleme

Her iki grubun da tamamı televizyon izler.

Ortalama izlenen program sayısı, 8 (7,6)'dir. Bunlar; haber (%14), dini (%11), köylüye yönelik (%10), yerli film (%10), sağlık (%09), yerli dizi (%08), açık oturum (%08), eğlence (%07), spor (%06), kadın (%06), belgesel (%05), yabancı film (%04) ve yabancı dizi (%02) programlarıdır.

Ancak dikkat edilmesi gereken, birçok kişinin özellikle haber, dini ve köylüye yönelik programlar dışındaki diğer programları rasgele izlediğidir. (Tablo F-11) Haber programının ilk sırada yer alması, Türkiye ve dünyadaki gelişmeleri takip ettiklerinin bir göstergesidir. Bunun yanında tercihler arasında dinî programların da önemli bir yer tutması, dinî en azından düşünsel anlamda günlük yaşamdaki yeri hakkında fikir verebilir.

Dinî kanallar arasında en fazla Samanyolu TV, dinî programlar arasında ise en fazla 'Sır Kapısı' ve 'Gizli Kalpler' izlenir. Köylüye yönelik programları da çok sevdiklerini her fırsatta dile getirirler.

Köylüler, ne derece önemsendiklerini, bu programları izlerken anlar ve bu tip programların yapılmasından gurur duyarlar. Yabancı dizi ve filmlerden ziyade yerli film ve dizileri tercih ederler. Konuşulanların çoğunun erkek olmasına rağmen sağlık programlarını bile daha fazla izlemeyi tercih ederek spor programlarına bu denli ilgisiz kalmaları şaşırtıcıdır.

d-Radyo dinleme

Konuşulanların çoğu radyo dinlemez. Toprağı çok olanlarda daha fazla olmak üzere radyo dinleme alışkanlığı, yerini televizyon izlemeye bırakmıştır. (Tablo F-12)

e-Kahveye gitme

%73'ü kahveye gider. Toprağı çok olanlardan daha fazla nüfus kahveye gider. Ayrıca gitmez kategorisinde yer alan 2 kişinin kadın olduğu unutulmamalıdır. (Tablo F-13)

Kahve, köylü erkekler için ayrı bir öneme sahiptir. Burada kahveden kasıt, hem ilçedeki kahve hem de köy odasıdır. Çünkü köy odası daha ziyade bir ticarethane gibi işlev görür. Erkekler akşam namazından sonra orada çay içer, televizyon seyrederek ve sohbet ederler. İlçedeki kahveye ise daha çok ilçede işleri olduğu zamanlar ya da iş dönüşü uğrarlar. Burada okey de oynarlar.

Görüldüğü gibi kahve kültürü kırsal alanda halâ canlılığını korur.

f-Sinema ve tiyatroya gitme

Konuşulanlara hayatı boyunca sinema veya tiyatroya gidip gitmedikleri sorulduğunda bir kez bile olsa sinemaya gidenlerin oranı oldukça yüksek çıkmış buna karşılık tiyatroya gitme oranı üçte bir oranında kalmıştır. (Tablo F-14)

Göç edenlerin sinema ve tiyatroya gitme oranı göç etmeyenlerden daha fazladır. Tiyatroya göre daha fazla kişi sinemaya gitmiştir. (Ö.A.Tablo 3)

ÇOCUKLARLA İLGİLİ DÜŞÜNCELER

1-Tercih edilen çocuk sayısı

Bir ailenin ortalama kaç çocuğunun olması gerektiği ile ilgili 2 türlü cevap alınmıştır. Biri sözel diğeri ise sayısal cevaptır. Toprağı az olanların hepsi sadece sayısal cevap verirken toprağı çok olanlar her iki türde cevap vermiştir.

Toprağı çok olanlar ortalama 1 (1,3) cevap vermişlerdir. Verdikleri cevaplar; 'bakabildiği kadar', 'olabildiği kadar' ve 'farketmez' şeklindedir.

Her iki grubun verdiği sayısal cevaplar göre ortalama, 3 (2,5) çocuk olması uygundur. Toprağı az olanlar daha fazla çocuk olmasını isterken (2,7), toprağı çok olanlar (2,3) daha az çocuk olmasını ister. (Tablo F-15)

Ancak dikkat edilmesi gereken nokta, toprağı çok olanların verdiği sözel cevaplardır. Çünkü verilen sözel cevapların büyük bir kısmı özellikle bakabildiği kadar ve olabildiği kadar cevaplarının ikisi de çok çocuğa sahip olunmasından yanadır. Hele ki % 40 gibi bir oranı oluşturan grubun 'olabildiği kadar' çocuk sahip olunmasında bir sakınca görmemesi, dinî değerlerin aile plânlamasının önüne geçtiği mesajını verir, bu da geleneksel düşünce yapısının devamlılığını koruduğunu işaret eder. Bununla birlikte yine aynı orana sahip olan ekonomik gücüne güvenen ailelerin 'bakabildiği kadar' çocuğa sahip olmasında bir mahsur görmemeleri yönündeki düşünceleri, uygun çocuk sayısı ile ekonominin bağlantılı olabileceği tezine götürür.

2-Tercih edilen çocuk cinsiyeti

Tek çocuğa sahip olursa tercih edilen çocuk cinsiyeti konusunda erkekten yana cevaplar verilmiş gibi görünse de Tablo F-16 incelendiğinde görülecektir ki konuşulanların ancak yarısının net cevabı erkektir. *Açıkçası ben bu soruya çoğunluğun erkek diyeceğini beklerken 'fark etmez' cevabını bu denli yüksek bir oranda alınca bir bayan olarak sevinmiştim.* Bu önemli bir sorudur. Çünkü konuşulanları sadece tek çocuğa sahip olmaları durumunu şart göstererek bu soru sorulmuştur. Ayrıca 'fark etmez' cevabının altında çocuğun sağlıklı olması koşulu yatar. Yani sağlık, cinsiyetten önce gelir. Bu soruya yarısının ya 'kız' ya da 'fark etmez' cevabı vermeleri kırsal kesimde yaşayan insanlar açısından bakıldığında geleneksel düşünce yapısında kırılmalar olduğuna işarettir. Yani değişme olmaktadır.

Erkek isteyenlerin neredeyse hepsi, soyun devam etmesini kastederek bacanın tütmesini yani soyadı korunarak ataerkil aile düzeninin devam etmesini isterler. Bunların çoğu toprağı çok olanlardan olduğu için bırakacakları mirasın yabancıya gitmemesini de düşünürler. Nitekim miras, erkek çocuk olmazsa kız çocuk vasıtasıyla damada yani eloğluna kalacaktır. Bunu önlemenin yolu erkek çocuğa sahip olmaktır.

Erkek çocuk isteyenlerden sadece 3 kişi farklı cevap vermiştir. Biri yaşlanınca kendisine bakması için erkek çocuğunu sigorta olarak görür, diğeri çocuk büyüdüğünde erkek olduğu için daha fazla itibar göreceğini düşünür (çünkü ona göre kadın halâ eksik etektir, değersizdir) sonuncusu ise hiç erkek kardeşe sahip olmadığı için hayatındaki bu eksikliği erkek çocukla gidereceği inancı taşır.

Kız isteyenlerin yarısından fazlası kız çocuklarının ebeveynine daha yakın ve daha vefalı olduğunu düşünürler, bunu 'Kız çocuğunun ciğeri anne babasına daha çok yanar' gibi ifadelerle açıklarlar. Bu cevabı verenlerin söylediklerine göre kız çocukları her ne kadar evlenip gitseler de onların kalpleri hep anne babalarıyla. Oysa erkek çocuk evlenir, hele bir de gurbetteyse el kızı onu daha kolay kandırır,

anne babasından uzaklaştırır. Burada kız çocukların psikolojik yönden daha doyurucu olduğu, ebeveynlerini kolay kolay unutmayacakları, bu nedenle onlarla iletişimlerinin daha kuvvetli olduğu yönündeki inancın kuvvetli olduğu sonucu çıkarılabilir.

Daha iyi bakacağı için kız çocuk isteyen bir kişi vardır. Bu cevabı veren kişi eşi öldüğü için yalnız yaşayan hane başkanı bir erkektir. 1 oğlu vardır. Oğlu evden kaçmıştır. Bu nedenle erkek çocukların hayırsız olduğunu düşünür. Bu kişisel bir nedendir.

Kız çocuklarını daha fazla sevdiği için kız çocuk isteyenlerin hepsi toprağı az olanlardandır ve hiçbirinin kız çocuğı yoktur. (Tablo F- 16)

3-Çocukların eğitilmesi

Çocukların eğitilmesi konusunda %100 olumlu cevap alınmıştır. (Tablo F- 17) Bu sonuç kırsal alan insanının, eğitimin birçok kapının anahtarı olduğunun bilincinde olduğuna çok güzel bir örnektir. Kastamonu, okuma yazma oranı en yüksek illerden biridir. Alınan bu sonuç bu bilgiye göre şaşırtıcı değildir. Ancak imkânsızlıklar ya da halâ kız çocukların okutulmasına gerek olmadığı düşüncesi tamamen yok olmuş değildir. Bu sonuca köyde kızların en fazla ortaokula kadar okutulduğu göz önüne alınarak erişilebilir. Bunların sayısı da çok değildir. Erkek çocuklardan da lise mezunu olan çocuk pek yoktur. Ancak onlar okumak istemediğı için okutulmamıştır.

4-Erkek çocuğun evlilik yaşı

Erkek çocuklar için uygun görülen ortalama evlilik yaşı 23(22,7) 'dür. En erken 16, en geç ise 28 yaş cevap olarak verilmiştir. 16 yaş cevabını veren kişi, erkektir, yaşlıdır ve hiç köyden ayrılmamıştır. 28 yaş cevabını veren iki kişi ise İstanbul'a çalışmak için göç edip uzun yıllar orada yaşadıkdan sonra köye yerleşmiş olan genç erkeklerdir. (Tablo F-18)

5-Kız çocuğun evlilik yaşı

Kız çocuklar için uygun görülen ortalama evlilik yaşı 20 (20,2)'dir. En erken 15, en geç ise 27 yaş cevabı verilmiştir. 15 yaş cevabını veren kişi, erkektir, yaşlıdır ve hiç köyden ayrılmamıştır. 27 yaş cevabını veren kişi ise İstanbul'a çalışmak için göç edip uzun yıllar orada yaşadıkdan sonra köye yerleşmiş olan genç erkektir. Hatta bu kişinin yaklaşık 30 yaşlarında bekâr bir kızı vardır. (Tablo F-19)

Erkek için 16, kız için 15 yaşını cevap olarak veren kişi, aynı kişidir.

Erkek için 28 yaş cevabını veren iki kişiden biri, kız için 27 yaşını evlilik için uygun gören kişi, aynı kişidir.

Köyde kız çocuklar öyle sosyalle oldukları için olsa gerek model olarak annelerini görürler. Onlar gibi evli olmak isterler. 18 yaşına geldikleri zaman evlenmeleri gerekir. 22-23 yaşlarını aşarlarsa 'küflü' yani evde kalmış olarak görülürler. Bu köyde bir kadının bir kadına yapabileceği en büyük hakaret 'küflü' demektir. Bu söz için daha önceden kavgalar ve dargınlıklar olmuştur.

Köyde kaldığımız süre içerisinde bize en çok sorulan sorulardan biri evli olup olmadığımızdı. Benim 26 yaşında ve bekâr olduğumu öğrendiklerinde bana 'küflüsün sen' deyip gülüşmüşlerdi. Tabi ben ilk önce bir şey anlamamıştım. Bir an önce evlenmem gerektiğini, yaşımın çok geçtiğini hatta bana kismet bulabileceklerini söylemişlerdi. Her ne kadar kentte artık daha geç yaşlarda evlendiğini, önce eğitimin tamamlanmasına önem verildiğini benim de bu şekilde düşündüğümü ifade etsem de söylediklerimden pek etkilenmemiş görünmekteydiler. Biraz daha köyde kalsaydım sanırım bekâr gidip evli dönmüş olacaktım.

Görüldüğü gibi köylülere göre erkek çocukların evlenme yaşı, kız çocuklardan daha büyük olmalıdır. Erkek çocuğun ortalama 23 yaşında evlenmesinin uygun olduğunun söylenmesinin en büyük nedeni askerliğini yaptıktan sonra evlenmesi gerektiğine olan tutumdur. Ayrıca erkek, kızdaki büyük olursa evliliğin daha başarılı olacağına olan inanç sürmektedir.

DİNÎ VE SOSYAL UNSURLARA İNANIŞ

Aşağıda yer alan unsurları ya dinî ya da sosyal unsur gibi tek bir çatı altında toplamak pek mümkün değildir. Çünkü her iki unsur arasında da ince bir çizgi vardır. Çizginin nereden başlayıp nerede biteceğini kestirebilmek güçtür. Bu nedenle tümü iki başlık altında toplanmıştır. Bu konularla ilgili Tablo F-20 ve F-21'e bakılmalıdır.

a-Uğur

Yarısından fazlası uğura inanmaz. Toprağı az olanlarda günlük hayatta bir şeyin uğurlu geleceğine olan inanç, daha fazladır. Genelde uğur getireceğine inanılan şeyler koç ve elik boynuzudur. Bunlar dış kapıların üzerine asılır. Bunların nazara karşı koruyucu görevi olduğuna da inanılır. (Foto 103-104)

b-Kader

Konuşulanların yaklaşık dörtte üçü kadere inanır. Kadere inanan konuşulanlar arasında özellikle kadın olanların neredeyse tamamı inanır. Kadınlarda kadere inanmayan tek kişi vardır. *Hatta bu kişiyle mülakat yaptığım sırada yanımda komşular da vardı. Bu soruya konuşulan 'inanmam' cevabı verdiğinde 'Nasıl olurda inanmazsın, kadere inanmak dinin şartıdır. Böyle deme sakın, çok günah' diyerek onu ikaz etmişlerdi. İkaza rağmen konuşulan ısrarla inanmadığını söyledi. Bu kişi nazar ve kurşun döktürme dışında hiçbir şeye inanmıyordu.*

c-Büyü

Bugün çağdaş bilimlerin sorunları öteden beri sağduyunun çözmeye çalıştığı konulardır. Bunlar bir zamanlar büyücülerin, sihir-bazların, doktorların,

Şamanların ve sanatkârların çözmeye çalıştığı sorunlardır. Bronislaw Malinowski büyü ile bilimin benzerliğini belirterek büyüün, ilkelin bilgisinin günlük hayat denemelerine dayanmakta olduğunu, insanın yaşaması, güvenliği için gerekli olan doğa ile savaşın denemelerinde başarılı olarak edindiği bilginin genelleştirilmesi olduğunu savunur. Malinowski bu tür bilginin gözleme ve akla dayandığını da belirtir. (Saran, 1989 : 12) Büyü bu köyde işlevselliğini sürdüren önemli bir unsur olarak varlığını korur.

Konuşulanların %80'i büyüye inanmadığını söyler. İnananların ise üçte ikisini, toprağı az olanlar oluşturur. Toprağı az olanlar daha fazla göç etmiştir, dolayısıyla kent yaşamını daha fazla tanıma şansları olmuştur. Dinî yaptırımların kırsal alanda daha yoğun hissedildiği (Uygulandığı söylemek yanlış olur, çünkü yoğun bir uygulama köy yaşamının zorlukları gereği yeterince uygulanamıyor, ancak uygulanmasını istiyorlar) esas alındığında bu grubun dinî yaptırımlara uymada daha esnek oldukları söylenebilir. Çünkü köyde dinen büyüye inanmak, en az büyü yapmak ve yaptırmak kadar günah kabul edilir.

Sahaya deneme mülakatları yapmak için gittiğimizde birçok kişi, büyüye inanmadığını söylemişti. Oysa asıl mülakat için tekrar köye gidip yine aynı kişilere asıl mülakatları uyguladığımızda çoğu büyüye inandığını söyledi. Büyü gibi bazı hassas konular hakkında doğru bilgiler edinebilme için sahada daha uzun süre kalmak ve insanlarla daha iyi iletişim kurmak yani güven kazanmak gerekiyordu.

Köylülerin anlattığına göre köyde büyü işleri ile uğraşan bir genç kız, amcasının kızını nişanlısından ayırmak için büyü yaptırmış. Yazdırdığı büyü ile ilgili muskayı, amcasının kızının yastığının altına koymuş ve onun nişanlısından ayrılmasını sağlamış. Yapılan muskanın içinde köpek tüyü, 16 tane düğüm atılmış ip, ölü toprağı ve büyüün yapıldığı kişinin isminin baş harfi varmış. Amca kızı bu olaydan hemen sonra nişanlısından ayrılmış ve uzun süreden beri baş ağrıları çekerek kendisini bir türlü toparlayamamış. Bu kişinin büyü yaptırdığına nasıl bu kadar emin olduklarını sorduğumda amca kızı, evlerine girip çıkan hatta odasına girebilen tek yakın arkadaşının aynı zamanda akrabasının o olduğunu söyledi. (Kedi büyüü için 11.Bölüm- 14.Kişi : S.U.'ya bkz.)

Ayrıca bir başka kadın hane başkanı ile mülakat yaptığım sırada büyüünün onun hayatını nasıl esir aldığını gördüm.

Köyde, büyüye olan inancın, bu tür olayların yaşandığına dayanarak daha fazla olduğuna inanıyorum.

d-Muska

%80'i muskaya inanmaz. İnanmayanların çoğunu toprağı çok olanlar oluşturur. Muskadan kasıt, bir bez parçasının içine konulmuş ve bir kağıda yazılmış olan okunmuş duadır. Ancak bununla birlikte cevşeni de muska olarak değerlendirirler.

Muska takmak, tehlikelerden korunmak dışında nazardan korunmak için de uygulanan bir yoldur.

Hane başkanlarından biriyle mülakat yaptığım esnada muska ile ilgili başına gelen bir olayı anlatmıştı. Bu kişi, ilkokul 4. sınıftayken sınıfından bir öğrenci hırsızlık yapar. Öğretmen, hırsızlık yapan çocuğu bulmak için şüpheli 3 öğrencinin önüne Kur'an-ı Kerim' kitabını, kitabın üzerine de su dolu bir bardak koyar.. Bardağın içerisine de bir muska atar. Tüm çocukların elini kitabın üzerine bastırır. 3. çocuk kitaba el bastığında kitap hareket eder. Böylece 3. çocuğun hırsız olduğunu düşünen öğretmen, onu döver. Oysa asıl hırsızlık yapan çocuk, diğerlerinden biridir. Bunu konuşulan bilir. Ancak korktuğu için gerçeği söyleyemez.

Mumlu kağıttan yapılan muska, suyun içine atıldığında bardağın dibine çok geç çöker. Muska, bardağın dibine çöktüğünde hareket olmuş ve bu an, 3. çocuğun kitaba el bastığı ana denk gelir. 3. çocuk haksız yere suçlanıp dayak yer.

e-Fal

%93 gibi çok yüksek bir oranda kişinin fala inanmadığı görülür. Toprağı çok olanlar daha fazla inanır. Ancak genel bir inancı temsil eden 'Fala inanma, falsız kalma'

anlayışı burada da geçerlidir. Nitekim köyde fal bakan birkaç kadın vardır. *Bana bile 2 ayrı kadın fal baktı.*

f-Adak adama

Yarısından fazlası adak adar. Adak adama, daha çok kadınların uyguladığı bir ritüeldir. Düşük yapan ya da doğduktan sonra çocukları yaşamayan kadın, hamileyken türbeye gider, karnındaki çocuk için 'Türbeye sattım' der. Çocuk, türbeye satılmış olur. Türbeye satmak, türbeye adamak anlamındadır. Böylece çocuğunun doğacağına ve doğduktan hemen sonra da ölmeyeceğine, uzun süre yaşayacağına inanılır. Türbeye satılan çocuğa erkekse 'Satılmış' kız ise 'Satiye' adı verilir. Bu isimler, yörede bu nedenle yaygındır.

g-Kurşun döktürme

Toprağı çok olanlarda daha yaygın olmak üzere konuşulanların çoğu kurşun döktürmez. Ancak 'Nazar' alt başlığında da görüleceği gibi nazardan korunmanın yolları arasında önemli bir oranı kurşun döktürmektedir.

h-Nazar

Konuşulanları % 82'si, toprağı az olanların ise neredeyse hepsi nazara inanır. Nazardan korunma yolları ile ilgili ortalama 1 (1,1) cevap vermişlerdir. Nazardan korunmak için en çok dua okunur ya da okutulur. Bunu toprağı az olanlar, toprağı çok olanların neredeyse 2 katı oranında yapar. Dua okumak veya okutmak dışında kurşun döktürülür, boncuk takılır, muska takılır.

Toprağı az olanlar daha fazla oranda göç etmiştir, büyüye ve nazara inanma oranları da toprağı çok olanlardan daha fazladır. Eğitim oranları da toprağı çok olanlardan

daha düşüktür. Yani ekonomik güç, göç etme oranı ve eğitim arttıkça büyüye ve nazara inanma olasılığı azalır. (Ö.A.Tablo 4-5)

Kente göç edenlerin, kentin etkisiyle bu tür inançlarında esneklikler olmuştur.

Büyüye ve nazara inananların çoğunun yaşlı olması, gençlerin bu tür inanışlara rağbet göstermekten sakınmaya başladıklarını gösterir. Büyüye inananlar nazara inananlardan daha yaşlıdır. Gençler özellikle büyüden uzaklaşmaya başlamışlardır. (Ö.A.Tablo 6)

YAŞAMIN TERCİH EDİLDİĞİ YER VE NEDENLERİ

Yaşamak için köyü tercih edenlerin oranı toplam %84'dür. Toprağı az olanlar da toprağı çok olanlarda aynı oranda köyde yaşamayı tercih ederler. (Tablo F-22)

Konuşulanların önemli bir kısmı büyükşehirlere özellikle İstanbul'a göç edip oralarda çalışmışlar sonra da köyde yaşamak için buraya geri dönmüşlerdir. Görüldüğü gibi köyden ayrılıp başka yerlerde uzun süre de olsa yaşamak köye dönmeyi engellemez.

Köye dönme nedenlerinin çoğunluğunu köyde masraf olmadığı, geçimin rahat olduğu gerçeği kaplar. En az bu ekonomik neden kadar köyün sessiz, sakin, huzur verici ve rahatlatıcı psikolojik etkileri de önemli bir yere sahiptir. Bunların dışında bir diğer psikolojik neden de köyde yaşamaya alışkın olmaktır. Bir başka önemli neden havasının, suyunun temiz doğasının güzel olması gibi coğrafi etkilerdir. Coğrafi etkenleri ön plânda tutanların çoğu toprağı çok olanlardır. Coğrafi nedenlere bağlı olarak yiyeceklerin doğal yollarla yetiştirilerek taze ve katkısız olması da verilen cevaplar arasındadır.

Kendi işini yaptığı için köyü tercih eden bir kişi vardır. Bu kişi toprağı çok olanlar grubundandır ve bu cevabı psikolojik, coğrafi ve alışkanlık gibi diğer birçok cevapla birlikte vermiştir.

Diğer nedenler arasında ise başka bir köyden gelip burada arsa aldığı için yaşamaya başlayan bir kişi vardır. Yani toprak sahibi olmak, bir ikâmet alanına bağlayıcı olmuştur. (Tablo F-23)

Köyde yaşama nedeni konusunda hiçbir şey söylemeyenler de yaklaşık beşte bir oranındadır. Bu kişilerin çoğunun eşi ölmüştür ve cinsiyetleri kadındır.

Şehirde yaşamayı tercih edenlerin %77 gibi büyük bir kısmı kentin imkânlarının daha iyi olduğunu ve orada yaşamanın daha kolay olduğunu söylemişlerdir. (Tablo F-24)

Kanaat ve tutumlar ile ilgili veriler, görüldüğü gibi kolay kolay değişemez.

Sonuç olarak denilebilir ki hiçbir neden, çoğunluğun memlekete dönme ve yaşamın geri kalanını orada geçirme hayâlini köyün ekonomik, psikolojik ve coğrafi rahatlatıcı etkilerine bağlı olarak gönüllerden silemez. Köy gerçeğı burada kendini şiddetle hissettirir. Şehirde mevcut olan sağlık, ekonomik, sosyal ve kültürel gibi temel birçok imkân köyde de olduğu sürece köyde yaşamak cazip bir hâl alır.